

Dailyraščio konkursas 2023 m.

Tremtiniam atminti

DAILYRAŠČIO TEKSTAI

1942 m. vasarą mus išvežė dar toliau – į Jakutijos šiaurę, toli už poliarinio rato.

Laptevų jūra. Jaučiasi ledinis vandenyno alsavimas.

Prieš mus – negyvenama sala. Nieko nėra. Jokių žmogaus pėdsakų: nei namo, nei jurtos, nei medžių, nei krūmų, nei žolės – vien amžinu įšalu sukaustyta tundra.

Nutiesė į aukštą salos krantą medinį lieptą ir liepė mums čia išsilaipinti: keturiems šimtams lietuvių moterų, vaikų, senelių ir nedaugeliui vyrų.

Reikėjo skubiai pradėti statyti žemines, jurtas, barakus, nes žiema buvo čia pat.

Tada mes, moterys ir vaikai, skubėdami ir kaip išmanydami ėmėme statyti iš plytų ir samanų barakus. Plėšėme rankomis nuo tundros amžino įšalo samanas ir dėjome jas tarp plytų vietoj betono. Stogo barakas neturėjo – jį atstojo lentinės lubos, apdėtos samanomis su smėliu. Pro lubų plyšius pūgos metu pripustydavo sniego ir apnešdavo gulinčius ant narų žmones. Tai buvo didžiulis ledo kapas: lubos apledijusios, sienos apledijusios, grindys – taip pat. Gulintiems ant narų dažnai prišaldavo prie sienos plaukai.

(Dalios Grinkevičiūtės tremties atsiminimai knygoje „Lietuviai prie Laptevų jūros“)

1943 m. poliarinę vasarą visus tremtinius išvežiojo žvejoti į kitas negyvenamas salas.

Kiekvieną dieną reikėjo užšalusias eketes tikrinti, išgraibyti iš jų ledus ir, numetus pirštines, nuogomis rankomis ištraukti tinklą ir išnarplioti žuvį. Šaltis buvo baisus. Pirštai pabaldavo. Kai, įmetus tinklą atgal, iš visų jėgų daužomos rankos pradėdavo atsigauti, skausmas užgniauždavo kvapą.

Žalia sušalus žuvis, kurią kasdien valgėme, mus gelbėjo nuo skorbuto, tačiau niekas negalėjo apsaugoti rankų. Pirštai neišvengiamai nušaldavo, atsirasdavo pūslės ir žaizdos. Ir kai per kitas dienas reikėdavo jau žaizdotomis rankomis, pučiant lediniam vėjui ir spaudžiant šalčiui, vėl traukti tinklus ir narplioti žuvį, atrodydavo, kad rankas kiši į verdantį vandenį. Nuo skausmo aptemdavo akys, darydavosi silpna. Kokia tai buvo kasdieninė kankynė! Tris ar keturias dienas nepatikrintas tinklas prišala po ledu. O kuo tada žvejoti? Ką valgyti? Žuvis buvo pagrindinis maistas, vitaminai, vaistai. Ir ėjome žvejoti niekieno nevaromi ir neprižiūrimi, net ir per pūgą, jeigu tik galima buvo išsilaikyti ant kojų.

(Dalios Grinkevičiūtės tremties atsiminimai knygoje „Lietuviai prie Laptevų jūros“)

Tuo tarpu kažkoks vargšas katorgininkėlis nuo Gdansko, pasisukaliojęs prie mūsų, padovanojo mum visiems vieną kiaušinį, – kad vardas tojo lenkelio būtų palaimintas per amžius!

Ir mes dabar, kaip visi gyvieji žmonės, švenčiame Velykas! Sėdim po stogu, ant suolo, – ir kiaušinį turime!

Vyriausias iš mūsų tarpo, drebančiom rankom iš susijaudinimo, paėmė tą kiaušinėlių, padalino kiekvienam po plonučiuką gabalėlį, apsiašarodamas palaimino kiekvieną iš mūsų.

Simbolis – simboliu, bet vis dėlto simbolis kartais esti daug galingesnis už pačią pasiučiausią tikrovę!

Tą dieną pietų mes jau nebenorėjome. Buvome sotūs tuo kiaušinio gabalėliu, – ir dar kaip sotūs!

Galimas daiktas, pasotino mus ir tyliai paslapčiomis prarytos ašaros, gal dar ir slapti prisiminimai – Tėvynės, tėvų, brolių, seserų, šeimų, – visa tai labai galimas daiktas, bet istorija apie tai tyli.

(Balio Sruogos atsiminimų knyga „Dievų miškas“)

Antanas Miškinis

Pasimatymai su motina

Dar šalta. Rankos nejučiom sugrubo.
Drabužiai išnešioti ir menki.
O tu šviesi, baltuos drobiniuos rūbuos
Su šypsena mane pasitinki.

Nuo tavo žvilgsnių net naktis šviesėja
Ir atminimų sklaidosi rūkai.
Tu klausi, iš krikštasuolio išėjus:
—Sūneli mano, kur taip užtrukai?

Apie tave be perstojo galvoju —
Gulu ar ankstų rytą aš keliu.
— Man teko, mama, pereit daug pavojų,
Lankyt neleido margu laiškeliu.

Languos pamėlę, užušautos durys,
Žvelgiu, akis įbedęs, tolumon...
Tu klausinėji vėl mane pridurmai —
Kada pareisiu visiškai namo.

—Kai mėnulis šildys kaip saulužė,
Vidur žiemos pražydingams medžius,
Kai ąžuolai atžels audroj palūžę,
Kai vandenėliai ežeruos išdžius...